

אמא יהודייה, אמא פולנייה

20:00 23.01.2017

עופר אדרת

הביקור הממלכתי בישראל של נשיא פולין אנדז'יי דודה, בשבוע שעבר, כלל לצד הטקסים, הנאומים והארוחות, גם פרק אישי מסקרן, שלא הובא לידיעת התקשורת. אגתה דודה, הגברת הראשונה של פולין, זכתה במהלך הביקור למחווה מ"יד ושם", כשקיבלה מסמכים שמתעדים את קרובי משפחתה היהודים, שנרצחו בשואה.

השורשים היהודיים של הגברת הראשונה, בתו של המשורר הפולני היהודי למחצה יוליאן קורנהאוזר, אינם בגדר סוד. אולם העובדה כי אשתו הראשונה של סבה, יעקב, נרצחה בשואה עם בנם, אינה נחלת הכלל. גם המידע על כך שלדודה יש משפחה בישראל ודאי יפתיע פולנים רבים.

עץ המשפחה שלה, ששורטט לבקשת "הארץ" בידי **הגנאלוג גידי פורז**, חושף במלואו את הקשר היהודי של נשיא פולין. הוא עשוי להסביר את אמירתו, בסוף אחד הנאומים שנשא בירושלים, ולפיה "היום כבר לא ניתן לדעת כמה דם יהודי זורם בעורקים הפולניים."

אבל לא רק ההיבט האישי הביא לכך שעברה היהודי של פולין העסיק רבות את הנשיא במהלך ביקורו. תרמו לכך גם הדי המאבק שמנהלת ממשלת הימין הפולנית נגד מי שמכפיש את האומה, לתפישתה, באמצעות אזכור חלקם של פולנים ברדיפת יהודים סביב מלחמת העולם השנייה.

שוב ושוב נדרש דודה לנושא הטעון הזה במהלך ביקורו, תוך שהוא מפגין אומץ רב באמירות שלא ינעמו לאוזניהם של חלק מבחוריו מקרב הימין הפולני. כך, בנאום בבית הנשיא ראובן ריבלין, הוא גינה את הפולנים שרצחו 40 ניצולי שואה יהודים בפוגרום קילצה ב-1946, ופצעו עשרות נוספים. אחד מהם, ברוך דורפמן, שעינו נעקרה בפוגרום, מת לאחרונה בישראל, ערירי, בגיל 98.

"לא כל האנשים מסוגלים לגלות גבורה, אבל צריך לדרוש מכל אדם הגינות אנושית", אמר דודה. הפורעים, לדבריו, "הוציאו עצמם מקרב העם הפולני". בפגרום אחר הוסיף: "האמת ההיסטורית לא תמיד נעימה, גם לעם הפולני. כמו בכל אומה, גם אצלנו היו אנשים הגונים... אבל היו גם אנשים נבזיים, שיש לגנותם."

על רקע דברים ישירים אלה, ניתן רק להצטער על כך שהנשיא בחר להתעלם בדבריו מכתם אחר בעבר הפולני: הפוגרום בידוובנה ב-1941, במהלכו פולנים העלו באש מאות משכניהם היהודים. האם שתיקתו מעידה כי גם הוא מאמין לשקר הנפוץ בקרב הימין בפולין, לפיו גרמנים, ולא פולנים, הם שעשו זאת?

דודה ראוי להערכה רבה על הקו הבלתי מתפשר שהוא מפגין נגד גילויי האנטישמיות (המועטים ממילא) בארצו. ואולם, ממי שבעורקיה של אשתו זורם דם יהודי, היה מצופה להודות, כי האנטישמיות הזו היתה מנת חלקם של פולנים רבים מימים ימימה, ולא לאמץ - כפי שעשה בנאומיו - את הנרטיב הלוקה בחסר, שבמרכזו דו-קיום אוטופי בן אלף שנים ששרר כביכול בין פולנים ויהודים, והופר רק עם פלישת הנאצים ב-1939.

לפני כמה חודשים מתה בכפר יהושע ציפורה ענברי. בת 102 היתה במותה. ב-1937, בפולין, עלתה על רכבת בתחילת המסע לארץ ישראל. את פניה קיבלה קבוצת פולנים, שצעקו: "פה יש יהודים! נזרוק להם את החבילות דרך החלונות". היא קראה לעברם: "אתם צועקים תמיד, 'יהודים - לפלסטינה!'. הנה, אנחנו נוסעים לפלסטינה. איזה רושם יהיה לנו מהמדינה שנולדנו, התחננו וגדלנו בה?"

מביקורו של דודה ייזכרו לטובה גם דבריו האמיצים של הנשיא ריבלין, שהיה המנהיג הישראלי היחיד, עד כה, שיצא נגד הניסיון של חלק מההנהגה הפולנית לשכתב את ההיסטוריה, ואמר כי המדינאים מעצבים את פני ההיסטוריה, בעוד שההיסטוריונים חוקרים אותה.

כדי להקל במעט מהמטען ההיסטורי שריחף מעל הביקור, אמר ריבלין לעמיתו, ש"כל האמהות בישראל הן פולניות". דודה, מצדו, מסר לעם בישראל את "אהבתו של העם בפולין אל האמהות הפולניות של ישראל", ושירטט בכך את רצונו הכן בחידוש היחסים המורכבים בין העמים.